

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain 11 b §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia.

Valtioneuvosto on päättänyt indeksikorotusten jäädyttämisestä opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla vuosina 2016—2019 osana valtioneuvoston päättämiä valtiontalouden sopeuttamistoimia. Indeksikorotuksia vastaava säästö tehtäisiin vuoden 2019 osalta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain nojalla sellaisiin esi- ja perusopetuslain mukaisten toimintojen rahoitukseen, jotka ovat indeksikorotuksen piirissä. Museoiden, teattereiden ja orkesterien ja taiteen perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen vuoden 2019 indeksikorotus tehtäisiin laskennallisesti, mutta vastaavan suuruinen säästö huomioitaisiin euromäärissä, jotka vähentävät kunkin kulttuurilaitos- ja koulutusmuodon keskimääräisiä yksikköhintoja indeksikorotusta vastaavalla määrällä.

Vastaavasti vapaasta sivistystyöstä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että vuoden 2019 indeksikorotus tehtäisiin laskennallisesti, mutta vapaan sivistystyön oppilaitosten keskimääräisiin yksikköhintoihin tehtäisiin vuoden 2019 indeksikorotusta vastaavat vähennykset.

Kaikki indeksikorotuksia vastaavat säästöt ehdotetaan tehtäväksi pysyviksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009), jäljempänä rahoituslaki, säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoiman esi- ja perusopetuksen rahoituksesta, aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaustuntikohtaisesta rahoituksesta, taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisesta rahoituksesta, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen rahoituksesta sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden rahoituksesta. Rahoituslaissa säädetään esi- ja perusopetuksen sellaisten toimintojen rahoituksesta, joita ei rahoiteta valtionvarainministeriön ikäluokkapohjaisella valtionosuudella.

Rahoituslain 23 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetään vuosittain seuraavan varainhoitovuoden rahoituksen perusteina käytettävät lukiokoulutuksen ja taiteen perusopetuksen keskimääräisen yksikköhinnat arvioitun kustannustason mukaiseksi siten kuin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 54 §:n 2 momentissa ja 57 §:ssä säädetään. Lukio-koulutuksen ja taiteen perusopetuksen keskimääräiseen yksikköhintaan tehtävästä koulutusmuodoittain lasketusta vähennyksestä säädetään rahoituslain 23 b §:ssä. Lukiota koskeva vähennys muodostuu vuosien 2014 ja 2015 säästöjen lisäksi vuoden 2013, vuoden 2014 arvioitun kustannustason tarkistusten tekemättä jättämisestä ja vuosien 2016 ja 2018 indeksikorotusta vastaavasta säästöstä. Vähennys on lukiokoulutuksen osalta 1 091,22 euroa, ja taiteen perusopetuksen osalta 2,88 euroa. Pykälän 2 momentissa säädetään lukiokoulutuksen ja taiteen perusopetuksen keskimääräisten yksikköhintojen vähimmäistasosta.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetulla lailla (374/2017), joka tulee voimaan 1.1.2019, tarkennettiin erityisen koulutustehtävän rahoituksen myöntämistä. Lain 24 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti lukion yksikköhintoja laskettaessa erityisen koulutustehtävän rahoitukseen varataan yksikköhinalaskennassa erillinen määräraha tekemällä laskennallinen 1,57 prosentin suuruisen vähennys lukion yksikköhintojen laskemiseksi tarkoitettuun kustannuspohjaan. Lain 24 a §:ssä säädetyn mukaisesti lukiokoulutuksen järjestäjille myönnetään erityisen koulutustehtävän lisärahoituksena euromäärä, joka yhteensä vastaa 24 §:n 1 momentissa säädettyä lukiokoulutuksen valtakunnallisista kokonaiskustannuksista vähennettyä osuutta muutettuna kyseisen varainhoitovuoden kustannustasoon.

Rahoituslain 29 §:n 1 momentissa säädetään esi- ja perusopetuksen yksikköhintojen laskemisesta. Momentissa säädetään seuraavien toimintojen yksikköhintojen laskemisesta: perusopetuksen lisäopetus, perusopetukseen valmistava opetus, pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien niiden oppilaiden esiopetus, jotka täyttävät viisi vuotta esiopetuksen alkamisvuonna, muiden kuin oppivelvollisten perusopetus, ulkomailla järjestettävä perusopetuslain mukainen opetus, pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien vaikeimmin kehitysvammaisten ja muiden pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden esi- ja perusopetuksesta aiheutuvat lisäkustannukset, sisäoppilaitoslisä ja yksityisten opetuksen järjestäjien koulukotikotus.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoiman esi- ja perusopetuksen yksikköhintojen perusteena on valtiovarainministeriön vahvistama kotikuntakorvauksen perusosa, joka vuonna 2018 on 6 511,92 euroa. Momentissa säädetyn laskentakaavan mukaan kotikuntakorvauksen perus-

osasta vähennetään 236,07euroa, joka muodostuu vuosien 2013—2014 kustannustason muutoksen tekemättä jättämisestä ja vuosien 2016 ja 2018 indeksikorotusta vastaavan suuruisesta säästöstä. Pykälässä 1 momentissa tarkoitettujen toimintojen yksikköhinnat oppilasta, läsnäolokuukautta tai kurssia kohden saadaan, kun kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään edellä mainittu 236,07euroa ja saatu erotus kerrotaan momentin taulukossa asianomaista toimintoa koskevalla kertoimella.

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnoina ja niiden laskemisesta säädetään rahoituslain 35 ja 35 a §:ssä. Rahoituslain 35 §:n mukaan museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnat lasketaan erikseen kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon osalta vuosittain jakamalla yksikköhintojen määräämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna niiden toiminnasta aiheutuneiden käyttökustannukset asianomaisten kulttuurilaitosten saman kalenterivuoden todellisten henkilötyövuosien yhteismäärällä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää yksikköhinnan varainhoitovuodelle arvioitun kustannustason mukaiseksi ja ottaen huomioon valtion toimenpiteistä aiheutuvat toiminnan laajuuden ja laadun muutokset soveltuvin osin siten kuin 23 §:n 1 momentissa säädetään. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhintoja laskettaessa niitä alennetaan vuosittain rahoituslain 35 a §:n mukaan seuraavasti: 1) museoiden osalta 16 479 euroa; 2) teattereiden osalta 10 707 euroa; ja 3) orkestereiden osalta 10 612 euroa.

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhintaa ei porrasteta. Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuusrahoituksessa ei ole lakisääteistä kunnan rahoitusosuutta.

Osana ammatillisen koulutuksen reformia on muutettu opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ammatillisen koulutuksen rahoituksen osalta vuoden 2018 alusta. Ammatillisen koulutuksen rahoitus perustuu valtion talousarvion määrärahaan.

1.2 Laki vapaasta sivistystyöstä

Vapaan sivistystyön rahoituksesta säädetään vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998). Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansanopistot, kansalaisopistot, opinto-keskukset, liikunnan koulutuskeskukset ja kesäyliopistot. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävien opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien ja opetustuntien määrän.

Valtionosuus muodostuu kaikissa vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoissa siten, että käyttökustannusten valtionosuuden peruste on kunkin oppilaitosmuodon käyttökustannusten pohjalta suoritetta kohti laskettavan yksikköhinnan ja suoritteen tulo. Suorite ja valtionosuusprosentti vaihtelevat oppilaitosmuodoittain. Opetus- ja kulttuuriministeriö määrää vapaasta sivistystyöstä annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan opiskelijaviikkojen, opiskelijavuorokausien, opiskelijapäivien ja opetustuntien yksikköhinnat seuraavaa vuotta varten.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 11 b §:n 1 momentin mukaan vapaan sivistystyön oppilaitosten yksikköhinnoina vähennetään euromäärä, joka muodostuu vuosien 2013—2014 kustannustason muutoksen tekemättä jättämisestä ja vuosien 2016 ja 2018 indeksikorotusta vastaavasta säästöstä. Momentin mukaisesti vähennetään yksikköhinnasta kansanopiston opiskelijaviikon osalta 11,19 euroa, valtakunnallisen liikunnan koulutuskeskuksen opiskelijavuoro-

kauden osalta 3,35 euroa, kansalaisopiston opetustunnin osalta 3,18 euroa, kesäyliopiston opetustunnin osalta 5,83 euroa ja opintokeskusten opetustunnin osalta 3,87 euroa.

1.3 Nykytilan arviointi

Lukiokoulutuksen ja taiteen perusopetuksen keskimääräisiin yksikköhintoihin on kohdistettu koulutusmuodoittain laskettuja vähennyksiä. Lukion osalta vähennys muodostuu vuosien 2014 ja 2015 säästöjen lisäksi vuoden 2013, vuoden 2014 arvioidun kustannustason tarkistusten tekemättä jättämisestä ja vuosien 2016 ja 2018 indeksikorotusta vastaavasta säästöstä. Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosasta on vähennetty vuosittain euromäärä, joka on muodostunut vuosien 2013—2014 kustannustason muutoksen tekemättä jättämisestä ja vuosien 2016 ja 2018 indeksikorotusta vastaavasta säästöstä. Vapaan sivistystyön oppilaitosten keskimääräisiin yksikköhintoihin on tehty vuosien 2013 ja 2014 kustannustason muutoksen tarkistuksen tekemättä jättämistä vastaava vähennys ja vuosien 2016 ja 2018 indeksikorotusta vastaava säästö. Lisäksi suoritemääriä on leikattu.

Tehtyjen säästöpäätösten vaikutuksia koulutuksen ja opetuksen järjestäjien sekä oppilaitosten ylläpitäjien toimintaedellytyksiin on vaikea arvioida täysimääräisesti. Esi- ja perusopetuksen ja lukioiden koulutuksen järjestäjät sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjät ovat joutuneet sopeuttamaan toimintaansa käytettävissä oleviin resursseihin.

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin on kohdistettu vuosina 2012—2017 yhteensä 20,86 miljoonan euron säästöt. Säästö muodostuu aiemmissa kehyspäätöksissä sovitusta vuosille 2012, 2015, 2016 ja 2017 tehdyistä menosäästöistä, jotka on tehty pysyviksi. Lisäksi vuosille 2014, 2016 ja 2018 on toteutettu indeksikorotuksia vastaava säästö yhteensä noin 2,36 miljoonaa euroa. Säästöt on toteutettu yksikköhintoja alentamalla.

Tehtyjen säästöpäätösten vaikutuksia myös museoiden, teattereiden ja orkestereiden toimintaedellytyksiin on vaikea arvioida täysimääräisesti.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut julkisen kestävyysvajeen kattamiseen tarvittavien säästöjen ja rakenteellisia uudistuksia koskevien päätösten tekemiseen hallituskauden aikana. Hallitusohjelmassa on sovittu julkista taloutta välittömästi vahvistavista sopeutustoimista. Osana hallituksen päättämiä julkisen talouden sopeuttamistoimina hallitus on päättänyt indeksikorotusten jäädyttämisestä opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla vuosina 2016—2019. Vuonna 2017 jäädytys otettiin huomioon osana kilpailukykysovimuksen mukaista työnantajamaksujen alenemisen ja rahoitusvastuun muutosten aiheuttamaa negatiivista kustannustason muutosta.

Tällä esityksellä toteutettaisiin hallituksen päättämä vuosia 2016—2019 koskeva indeksikorotusten jäädyttäminen vuoden 2019 osalta opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla lukuun ottamatta ammatillista koulutusta.

Edellä mainittu valtiontalouden sopeutustoimena hallitusohjelmaan kirjattu indeksijäädytys koskee opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kaikkia valtionosuuksia. Tämän vuoksi indeksien jäädytys koskee myös vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisia valtionosuuksia, joten vapaasta sivistystyöstä annetun lain 12 §:n mukaista kustannustason muutosta ei

otettaisi huomioon vuoden 2019 osalta vapaan sivistystyön lain nojalla laskettaviin ja määrätäviin yksikköhintoihin.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Säästön laskenta perustuu vuoden 2018 talousarvioesityksen suoritemääriin. Säästön laskennassa käytetty indeksikorotusarvio vuonna 2019 on 1,3 prosenttia.

Vuoden 2019 indeksikorotuksia vastaava säästö opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksissa on yhteensä noin 11,1 milj. euroa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa 1,3 miljoonaa euroa. Lisäksi kuntien omarahoitusosuuden säästö lukiokoulutuksessa on noin 5,5 milj. euroa, jolloin lukiokoulutuksen kokonaissäästö on noin 9,3 milj. euroa.

Vuoden 2019 indeksikorotuksia vastaavan säästön pysyväksi tekemisen johdosta tehtävä vähennys vähentää museoiden, teattereiden ja orkestereiden ylläpitäjien valtionosuutta yhteensä 1,66 miljoonaa euroa. Indeksijääditys toteutettaisiin siten, että vuoden 2019 indeksikorotus tehtäisiin laskennallisesti, mutta vastaavan suuruinen säästö huomioitaisiin kunkin taide- ja kulttuurilaitosmuodon osalta euromääräisissä yksikköhinnoissa. Museoiden valtionosuuksiin kohdentuisi 0,57 miljoonan euron, teattereiden 0,80 miljoonan ja orkestereiden 0,29 miljoonan euron pysyvä säästö. Euromääriin sisältyy yksityisten toimijoiden arvonlisäverovaikutus.

Alla taulukko indeksitarkistuksia vastaavista säästöistä valtionosuuteen:

Rahoitusmuoto	Arvioitu säästö valtionosuudesta
Perusopetus (rahoituslain mukaiset toiminnot)	4,25 milj. euroa
Lukiokoulutus	3,82 milj. euroa
Taiteen perusopetus	1,06 milj. euroa
Kansalaisopistot	1,11 milj. euroa
Opintokeskukset	0,20 milj. euroa
Museot, teatterit ja orkesterit	1,66 milj. euroa

3.2 Vaikutukset kuntien, koulutuksen järjestäjien, viranomaisten sekä museoiden, teattereiden ja orkesterien ylläpitäjien toimintaan

Esityksellä ei ole vaikutusta valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon eikä viranomais-ten toimintaan.

Indeksikorotusta vastaavan säästön vuoksi koulutuksen ja opetuksen järjestäjäkunnat ja muut koulutuksen ja opetuksen järjestäjät sekä oppilaitosten ylläpitäjät joutuvat jonkin verran sopeuttamaan toimintaansa, koska rahoituksessa ei huomioida kustannustason muutosta vuoden 2019 osalta. Tämä edellyttää koulutuksen ja opetuksen järjestäjäkuntien ja muiden koulutuksen ja opetuksen järjestäjien sekä oppilaitosten ylläpitäjien toiminnan tuottavuuden lisäämistä ja kustannusten alentamista.

Vuoden 2019 indeksikorotusta vastaavan säästön johdosta valtionosuuden piirissä olevat museot, teatterit ja orkesterit joutuvat tekemään lisäsopeutuksia toimintaansa ja kehittämään toiminnan tuottavuutta. Säästötoimenpiteillä voi olla vaikutuksia museoiden, teatterien ja orkesterien toimintaedellytyksiin sekä alan työllisyyteen.

4 Asian valmistelu

4.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Esitys on 11 päivänä syyskuuta 2018 käsitelty kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa. Esitys on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

4.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Hallituksen esityksen suppeuden ja kiireisen aikataulun vuoksi lausuntoja pyydettiin vain muutamalta taholta. Lausunto pyydettiin valtionvarainministeriöltä, Suomen Kuntaliitto ry:ltä, Suomen Museoliitto ry:ltä, Suomen Sinfoniaorkesterit ry:ltä, Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto ry:ltä, Taiteen perusopetusliitto TPO ry:ltä ja Vapaa Sivistystyö ry:ltä.

Suomen Kuntaliitto ry pitää lausunnossaan kuntatalouden vahvistamiseen tähtääviä toimenpiteitä tärkeinä, mutta pitää huolestuttavana varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja kulttuuritoimeen kohdistuvia valtion rahoituksen pitkäaikaisia vähentämistoimenpiteitä. Kuntaliitto katsoo, että rahoitusvastuuta ei voida kohtuuttomasti siirtää erilaisilla valtion rahoitusleikkauksilla kunnille ja koulutuksen järjestäjille. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että vuosina 2012—2019 valtion toimenpiteistä johtuvien rahoituksen leikkausten vaikutukset arvioidaan ja tarkastellaan rahoituksen riittävyttä opetus- ja kulttuuritoimen tehtävien järjestämiseen ja edelleen kehittämiseen.

Suomen Museoliitto ry tuo lausunnossaan esiin, että leikkaukset heikentävät ja ovat heikentäneet huomattavasti museoiden mahdollisuuksia hoitaa yhteiskunnallista perustehtäväänsä. Museoliiton näkemyksen mukaan leikkausohjelman jatkamisen sijasta tulisi käynnistää kulttuurin rahoitusohjelma, jossa myös museoiden rahoitustaso nostetaan lakisääteiselle ja kustannustason nousua vastaavalle tasolle. Ko. ohjelma on Museoliiton mielestä myös välttämätön museoiden valtionosuusuudistuksen toteuttamisessa. Museoliitto esittää lakiesityksen hylkäämistä ja tarvittavan indeksikorjausohjelman käynnistämistä.

Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n näkemyksen mukaan tulevat suunnitellut leikkaukset tulevat heikentämään koko orkesterilaitosta sopeuttamistoimien jatkuessa huomattavan pitkään, koska n. 80 prosenttia kaikista orkestereiden kuluista on palkka- ja sosiaalikulua. Suomen Sinfoniaorkesterit ry esittää, että lakiesitystä muutetaan siten, että orkestereiden rahoitus nostetaan lakisääteiselle tasolle ja lausunnolla oleva esitys hylätään. Suomen Teatterijärjestöjen Keskus-

liitto ry tuo lausunnossaan esiin, että valtio supistaa teattereiden valtionosuuksia/rahoitusta jatkuvasti kustannuskehitykseen nähden heikommalle tasolle eikä mitään ole tehty tilanteen korjaamiseksi. Samaan aikaan tällä hallituskaudella valmisteltu esittävien taiteiden valtionosuuksien uudistus on jäissä eikä sitä varten ole varattu tulevalle hallituskaudelle varoja valtiontalouden kehyksissä. Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto ry tuo lausunnossaan lisäksi esiin, että teatteriesityksiä tuotetaan vuosittain jatkuvasti kutistuva määrä maassa, jossa kansalaisten teatteriesityksissä käynnin aste on edelleen maailman huippuluokkaa.

Valtiovarainministeriöllä ei ollut erityistä lausuttavaa asiassa. Taiteen perusopetusliitto TPO ry ja Vapaa Sivistystyö ry eivät ole antaneet asiassa määräaikaan mennessä lausuntoa.

Lausuntokierroksen jälkeen vuoden 2019 valtionosuusindeksi on muuttunut 1,4 prosentista 1,3 prosentiksi. Tämä tarkoittaa indeksikorotusten tekemättä jättämisestä aiheutuvien säästöjen pienentymistä lausuntokierroksella olleeseen esitykseen verrattuna.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta

23 b §. *Keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävät vähennykset.* Pykälän 1 momentissa säädettyihin lukiokoulutuksen ja taiteen perusopetuksen keskimääräisistä yksikköhinnosta tehtäviin vähennyksiin ehdotetaan lisättäväksi vuotta 2019 koskeva indeksijäädytys siten, että indeksikorotus tehtäisiin laskennallisesti, mutta vastaavan suuruinen säästö huomioitaisiin vähennyksenä koulutusmuotoikohtaisissa 23 b §:n mukaisissa euromäärissä. Säästön vaikutus on pysyvä. Lukiokoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta vähennettävään euromäärään ehdotetaan lisättäväksi 90,97 euroa, eli lukiokoulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta vähennettäisiin 1 182,19 euroa. Taiteen perusopetuksesta vähennettävään euromäärään ehdotetaan lisättäväksi 1,04 euroa, eli taiteen perusopetuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta vähennettäisiin 3,92 euroa.

Pykälän 2 momentissa säädettyä lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan vähimmäistasoa ehdotetaan muutettavaksi, koska 1.1.2019 voimaan tulevalla lailla (374/2017) lain 24 §:n 1 momenttia muutetaan siten, että lukion yksikköhintojen laskemiseksi tarkoitettuun kustannuspohjaan tehdään laskennallinen 1,57 prosentin suuruinen vähennys erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta varten. Lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinnan laskentaan tehtävän muutoksen jälkeen lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on vähintään 5 860,80 euroa.

24 b §. *Lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitukseen tehtävä vähennys.* Erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta myönnetään 1.1.2019 voimaan tulevalla lakimuutoksella (374/2017) 24 §:n 1 momentissa säädetty euromäärä muutettuna varainhoitovuoden kustannustasoon. Indeksikorotusten jäädyttäminen opetus- ja kulttuuritoimen hallinnonalalla vuonna 2019, koskee myös lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoitusta. Tämän vuoksi esitetään lakiin lisättäväksi uusi 24 b §, jossa lukion erityisen koulutustehtävän 24 a §:n mukaisesti lasketusta lisärahoituksesta vähennettäisiin vuonna 2019 145 000 euroa.

29 §. *Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat.* Pykälän 1 momentissa säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoiman esi- ja perusopetuksen yksikköhintojen laskemista koskevat laskentakaavat ja kertoimet. Momentissa kotikuntakorvauksen perusosasta vähennettävään euromäärään 236,07 euroa ehdotetaan lisättäväksi vuoden 2019 indeksikorotusta vastaava säästö 84,70 euroa eli vähennettävä euromäärä olisi yhteensä 320,77 euroa. Pykälän 1 momentissa tarkoitettujen esi- ja perusopetuksen eri toimintojen yksikköhinnat oppilasta, läsnäolokuukautta tai kurssia kohden saataisiin, kun kotikuntakorvauksen perusosasta vähennettäisiin edellä mainittu 320,77 euroa ja saatu erotus kerrottaisiin momentin asianomaista toimintoa koskevalla kertoimella.

35 a §. *Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnosta tehtävät vähennykset.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että 35 §:n mukaisesti laskettuja museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhintoja alennettaisiin vuodesta 2019 lukien museoilla 17 571 eurolla, teattereilla 11 525 eurolla ja orkestereilla 11 389 eurolla. Vähennyksen tarkoituksena on tehdä vuosien 2016—2019 kehyspäättökseen mukainen vuotta 2019 koskeva indeksijäädytys pysyväksi.

60 §. *Oikaisumenettely ja muutoksenhaku.* Pykälän 3. momentin oikaisuvaatimuksen ja valituksen tekemistä koskeva rajoitus viittaa osin jo kumottuihin momentteihin. Viittaus on korjattu vastaamaan voimassa olevaa 48 §:ä.

1.2 Laki vapaasta sivistystyöstä

11 b §. *Oppilaitosten yksikköhinnasta tehtävät vähennykset.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että rahoituksen perusteena olevien kansanopiston opiskelijaviikon, kansalaisopiston opetustunnin, valtakunnallisen liikunnan koulutuskeskuksen opiskelijavuorokauden, kesäyliopiston opetustunnin ja opintokeskuksen opetustunnin keskimääräisiin yksikköhintoihin tehtäisiin vuoden 2019 indeksikorotus laskennallisesti, mutta vastaavan suuruinen säästö lisättäisiin asianomaisista toiminnoista 11 b §:ssä vähennettäviin euromääriin. Momentissa vähennettävään euromäärään lisättäisiin 3,59 euroa kansanopiston opiskelijaviikon, valtakunnallisen liikunnan koulutuskeskuksen opiskelijavuorokauden osalta 1,08 euroa, kansalaisopiston opetustunnin osalta 1,14 euroa, kesäyliopiston opetustunnin osalta 1,79 euroa ja opintokeskuksen opetustunnin osalta 1,89 euroa. Säästön vaikutus ehdotetaan tehtävän pysyväksi. Kansanopistojen, kesäyliopistojen ja valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten osalta indeksijääditys ei aiheuta tällä hetkellä säästöjä, koska niiden toteutuneet kustannukset säästöt huomioiden alittaisivat pykälän 2 momentissa säädetyn yksikköhinnan vähimmäistason, jolloin indeksijäädytyksellä ei ole vaikutusta yksikköhintaan.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Lakeja sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelle 2019 myönnettävään rahoitukseen ja valtionosuuksiin.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksessä ehdotetaan valtionalouden säästöpäätöksiin liittyen muutoksia rahoituslakiin ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin. Ehdotetuilla muutoksilla toteutetaan osaltaan valtioneuvoston päätöstä indeksikorotusten jäädyttämisestä opetus- ja kulttuuritoimen hallinnon alalla. Ehdotetut rahoituslain muutokset merkitsevät käytettävissä olevien resurssien niukkenemistä kustannustason muutoksesta johtuvan korotuksen tekemättä jättämisen verran.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti arvioinut valtionosuuslainsäädäntöä paitsi sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien turvaamisen, mutta myös perustuslain 121 §:ssä säädetyn kunnallisen itsehallinnon kannalta. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään korostanut, että kuntien tehtävistä säädettäessä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan (PeVL 60/2014 vp). Ehdotetulla hallituksen esityksellä ei puututtaisi kunnan järjestämän koulutuksen laajuuteen eikä myöskään lisittäisi kuntien rahoitusvastuuta. Ehdotetun muutoksen valtionosuuden määrään ei voida arvioida vaarantavan kuntien mahdollisuutta päättää itsenäisesti omasta taloudestaan, että hallituksen esityksen voitaisiin katsoa loukkaavan perustuslain 121 §:ssä säädettyä kunnallista itsehallintoa.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmällä toteutetaan osaltaan perustuslain 16 §:n 2 momentissa julkiselle vallalle asetettuja velvoitteita turvata sivistykselliset oikeudet. Perus-

HE 126/2018 vp

tuuslakivaliokunta on viimeaikaisessa käytännössään (PeVL 16/2014 vp) hyväksynyt lainsäätäjälle varsin laajan harkintamarginaalin säädettäessä leikkauksia valtionosuusjärjestelmään. Esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutuksia esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaan ei voida pitää niin merkittävänä, että ehdotetun sääntelyn voitaisiin katsoa vaarantavan perustuslain turvaamien sivistyksellisten oikeuksien toteutumista. Hallituksen käsityksen mukaan esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiesitykset:

1.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 23 b §, 29 §:n 1 momentti, 35 a § ja 60 §:n 3 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 23 b § laeissa 532/2017 ja 957/2017 sekä 29 §:n 1 momentti ja 35 a § laissa 957/2017, sekä
lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 24 b § seuraavasti:

23 b §

Keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävät vähennykset

Laskettaessa edellä 23 §:n 1 momentin mukaisesti keskimääräisiä yksikköhintoja vähennetään vuosittain seuraavat euromäärät:

- 1) lukiokoulutuksen osalta 1 182,19 euroa;
- 2) taiteen perusopetuksen osalta 3,92 euroa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on kuitenkin vähintään 5 860,80 euroa ja taiteen perusopetuksen keskimääräinen yksikköhinta vähintään 74,92 euroa.

24 b §

Lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoituksesta tehtävä vähennys

Lukion erityisen koulutustehtävän 24 a §:ssä säädetyn mukaisesti lasketusta lisärahoituksesta vähennetään 145 000 vuonna 2019.

29 §

Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat

Edellä 2 §:n 2 momentin 1—5 ja 9 kohdassa tarkoitettujen toimintojen yksikköhinnat saadaan, kun valtiovarainministeriön kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 38 §:n mukaisesti päättämän kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 320,77 euroa, ja saatu erotus kerrotaan seuraavilla kertoimilla:

HE 126/2018 vp

	oppilasta kohden	länäolokuukautta kohden	kurssia kohden
Lisäopetus	1,26		
Pidennetty oppivelvollisuus, viisi- vuotiaille järjestettävä esiopetus	1,41		
Pidennetyn oppivelvollisuuden lisä- rahoitus, vaikeimmin kehitysvam- maiset	4,76		
Pidennetyn oppivelvollisuuden lisä- rahoitus, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	2,97		
Sisäoppilaitoslisä	0,46		
Koulukotikorotus	1,86		
Ulkomailla järjestettävä perusope- tuslain mukainen opetus	1,23		
Perusopetukseen valmistava opetus		0,186	
Perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettu muu kuin pykälän 2 momentissa säädetty perusopetus			0,046

35 a §

Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnoista tehtävät vähennykset

Laskettaessa museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhintoja 35 §:n 1—3 momen-
tissa säädetyn mukaisesti niitä alennetaan vuosittain seuraavasti:

- 1) museoiden osalta 17 571 euroa;
- 2) teattereiden osalta 11 525 euroa;
- 3) orkestereiden osalta 11 389 euroa.

60 §

Oikaisumenettely ja muutoksenhaku

Päätökseen ei kuitenkaan saa vaatia oikaisua eikä hakea muutosta siltä osin kuin se koskee
48 §:n 1 momentissa tarkoitettuja oppilas- ja opiskelijamääriä.

HE 126/2018 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20____. Lain 24 b § on voimassa 31 päivään joulukuuta 2019.

2.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain 11 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 11 b §:n 1 momentti, sellaisena
kuin se on laissa 958/2017, seuraavasti:

11 b §

Oppilaitosten yksikkö hinnasta tehtävät vähennykset

Edellä 11 §:n mukaisesti määrättävästä yksikkö hinnasta, jossa on huomioitu 12 §:ssä tarkoi-
tettu kustannustason sekä toiminnan laajuuden ja laadun muutos, vähennetään:

- 1) kansanopiston opiskelijaviikon osalta 14,78 euroa;
- 2) valtakunnallisen liikunnan koulutuskeskuksen opiskelijavuorokauden osalta 4,43 euroa;
- 3) kansalaisopiston opetustunnin osalta 4,32 euroa;
- 4) kesäyliopiston opetustunnin osalta 7,62 euroa;
- 5) opintokeskuksen opetustunnin osalta 5,76 euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 14 päivänä syyskuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen

1.

Laki

opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 23 b §, 29 §:n 1 momentti, 35 a § ja 60 §:n 3 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat, 23 b § laeissa 532/2017 ja 957/2017 sekä 29 §:n 1 momentti ja 35 a § laissa 957/2017, sekä
lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 24 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 b §

23 b §

Keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävät vähennykset

Keskimääräisestä yksikköhinnasta tehtävät vähennykset

Laskettaessa edellä 23 §:n 1 momentin mukaisesti keskimääräisiä yksikköhintoja vähennetään vuosittain seuraavat euromäärät:

- 1) lukiokoulutuksen osalta 1 091,22 euroa;
- 2) taiteen perusopetuksen osalta 2,88 euroa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on kuitenkin vähintään 5 954,28 euroa, taiteen perusopetuksen keskimääräinen yksikköhinta vähintään 74,92.

Laskettaessa edellä 23 §:n 1 momentin mukaisesti keskimääräisiä yksikköhintoja vähennetään vuosittain seuraavat euromäärät:

- 1) lukiokoulutuksen osalta 1 182,19 euroa;
- ja*
- 2) taiteen perusopetuksen osalta 3,92 euroa.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, lukiokoulutuksen keskimääräinen yksikköhinta on kuitenkin vähintään 5 860,80 euroa, taiteen perusopetuksen keskimääräinen yksikköhinta vähintään 74,92.

24 b §

Lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoituksesta tehtävä vähennys

Lukion erityisen koulutustehtävän 24 a §:ssä säädetyn mukaisesti lasketusta lisärahoituksesta vähennetään vuonna 2019 145 000 euroa.

29 §

Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat

Edellä 2 §:n 2 momentin 1—5 ja 9 kohdassa tarkoitettujen toimintojen yksikköhinnat saadaan, kun valtiovarainministeriön kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 38 §:n mukaisesti päättämän kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 236,07 euroa, ja saatu erotus kerrotaan seuraavilla kertoimilla:

	oppilasta kohden	länäolo- kuukautta kohden	kurssia kohden
Lisäopetus	1,26		
Pidennetty oppivelvolisuus, viisivuotiaille järjestettävä esiopetus	1,41		
Pidennetyt oppivelvolisuuden lisärahoitus, vaikeimmin kehitysvammaiset	4,76		
Pidennetyt oppivelvolisuuden lisärahoitus, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	2,97		
Sisäoppilaitoslisä	0,46		
Koulukotikorotus	1,86		

29 §

Esi- ja perusopetuksen yksikköhinnat

Edellä 2 §:n 2 momentin 1—5 ja 9 kohdassa tarkoitettujen toimintojen yksikköhinnat saadaan, kun valtiovarainministeriön kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 38 §:n mukaisesti päättämän kotikuntakorvauksen perusosasta vähennetään 320,77 euroa, ja saatu erotus kerrotaan seuraavilla kertoimilla:

	oppilasta kohden	länäolo- kuukautta kohden	kurssia kohden
Lisäopetus	1,26		
Pidennetty oppivelvolisuus, viisivuotiaille järjestettävä esiopetus	1,41		
Pidennetyt oppivelvolisuuden lisärahoitus, vaikeimmin kehitysvammaiset	4,76		
Pidennetyt oppivelvolisuuden lisärahoitus, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	2,97		
Sisäoppilaitoslisä	0,46		
Koulukotikorotus	1,86		

HE 126/2018 vp

Ulkomailla järjestettävä perusopetuslain mukainen opetus	1,23	Ulkomailla järjestettävä perusopetuslain mukainen opetus	1,23
Perusopetukseen valmistava opetus	0,186	Perusopetukseen valmistava opetus	0,186
Perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettu muu kuin pykälän 2 momentissa säädetty perusopetus	0,046	Perusopetuslain 46 §:ssä tarkoitettu muu kuin pykälän 2 momentissa säädetty perusopetus	0,046
-----		-----	
35 a §		35 a §	
<i>Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnoista tehtävät vähennykset</i>		<i>Museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhinnoista tehtävät vähennykset</i>	
<p>Laskettaessa museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhintoja 35 §:n 1—3 momentissa säädetyn mukaisesti niitä alennetaan vuosittain seuraavasti:</p> <ol style="list-style-type: none">1) museoiden osalta 16 479 euroa;2) teattereiden osalta 10 707 euroa;3) orkestereiden osalta 10 612 euroa.		<p>Laskettaessa museoiden, teattereiden ja orkestereiden yksikköhintoja 35 §:n 1—3 momentissa säädetyn mukaisesti niitä alennetaan vuosittain seuraavasti:</p> <ol style="list-style-type: none">1) museoiden osalta 17 571 euroa;2) teattereiden osalta 11 525 euroa;3) orkestereiden osalta 11 389 euroa.	
60 §		60 §	
<i>Oikaisumenettely ja muutoksenhaku</i>		<i>Oikaisumenettely ja muutoksenhaku</i>	
-----		-----	
<p>Päätökseen ei kuitenkaan saa vaatia oikaisua eikä hakea muutosta siltä osin kuin se koskee 48 §:n 1—3 momentissa tarkoitettuja oppilas- ja opiskelijamääriä.</p>		<p>Päätökseen ei kuitenkaan saa vaatia oikaisua eikä hakea muutosta siltä osin kuin se koskee 48 §:n 1 momentissa tarkoitettuja oppilas- ja opiskelijamääriä.</p>	
-----		-----	

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 . Lain 24 b § on voimassa 31 päivään
joulukuuta 2019.

2.

Laki

vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 11 b §:n 1 momentti, sellaisena
kuin se on laissa 958/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 b §

11 b §

Oppilaitosten yksikköhinnasta tehtävät vähennykset

Oppilaitosten yksikköhinnasta tehtävät vähennykset

Edellä 11 §:n mukaisesti määrättävästä yksikköhinnasta, jossa on huomioitu 12 §:ssä tarkoitettu kustannustason sekä toiminnan laajuuden ja laadun muutos, vähennetään:

- 1) kansanopiston opiskelijaviikon osalta 11,19 euroa;
- 2) valtakunnallisen liikunnan koulutuskeskuksen opiskelijavuorokauden osalta 3,35 euroa;
- 3) kansalaisopiston opetustunnin osalta 3,18 euroa;
- 4) kesäyliopiston opetustunnin osalta 5,83 euroa;
- 5) opintokeskuksen opetustunnin osalta 3,87 euroa.

Edellä 11 §:n mukaisesti määrättävästä yksikköhinnasta, jossa on huomioitu 12 §:ssä tarkoitettu kustannustason sekä toiminnan laajuuden ja laadun muutos, vähennetään:

- 1) kansanopiston opiskelijaviikon osalta 14,78 euroa;
- 2) valtakunnallisen liikunnan koulutuskeskuksen opiskelijavuorokauden osalta 4,43 euroa;
- 3) kansalaisopiston opetustunnin osalta 4,32 euroa;
- 4) kesäyliopiston opetustunnin osalta 7,62 euroa;
- 5) opintokeskuksen opetustunnin osalta 5,76 euroa.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .*